

263

Hoge Raad

13 oktober 2015, nr. 423.14,

ECLI:NL:HR:2015:3029

(Mrs. Van Dorst, De Hullu, Van Strien)

[Cassatie van Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden
(zittingsplaats Leeuwarden)]

Noot mr. dr. J.S. Nan

Het oordeel van het Hof dat de bijdrage van de verdachte voldoende is om ten aanzien van hem te kunnen spreken van het “in vereniging” plegen van het bewezenverklarde geweld, dat heeft bestaan uit het met vuurwapens schieten op twee woningen, is niet onbegrijpelijk, in aanmerking genomen dat het Hof heeft vastgesteld dat de verdachte het adres heeft gegeven, dat hij samen met vijf anderen naar de daar gelegen woning is gereden, dat hij tweemaal op de deur van de woning heeft geklopt, de naam van de bewoner heeft geroepen en de groep getalsmatig heeft versterkt.

[Sr art. 141]

Zie voor de volledige uitspraak *NbSr* 2015/263 (afl. 14), www.sdujurisprudentie.nl (incl. noot) en *OpMaat Strafrecht* (incl. noot).

NOOT

1. Onze verdachte leidt – kort gezegd – naar aanleiding van een niet uitgevoerd drugstransport een aantal medeverdachten naar een woning, klopt tweemaal op de deur en roept de naam van een van de personen die zich in de woning bevond. Zijn medeverdachten beginnen vervolgens op die woning te schieten en hij vlucht op zijn beurt weer weg (ook in een belendende woning vliegen overigens de kogels naar binnen). Onder feit 1 wordt primair het medeplegen van poging tot doodslag ten laste gelegd, subsidiair de medeplichtigheid aan het medeplegen van poging tot doodslag. Onder feit 2 gaat het om openlijke geweldpleging tegen personen. Op basis van – grofweg – voormelde gedragingen volgt een veroordeling voor feit 1 subsidiair en voor feit 2.

2. In mijn noot onder HR 24 maart 2015, *NbSr Geannoteerd* 2015/100, schreef ik dat de eisen voor medeplegen door de Hoge Raad gelijkgesteld werden met die van het bestanddeel 'in vereniging' plegen van geweld als bedoeld in artikel 141 Sr (zie over het gelijktrekken van de eisen eerder al A. Postma, 'Facetten van medeplegen', *DD* 2015/14, par. 2.3). Mevis schrijft in zijn noot onder het onderhavige arrest echter dat de uitwerking toch "niet zo helemaal gelijk is" als dat arrest suggereerde en dat "bij de toepassing op de strafrechtelijke beoordeling van hetzelfde handelen van de verdachte binnen art. 141 Sr respectievelijk binnen het samen plegen van andere misdrijven, een zeker verschil in uitkomst kan optreden" (*NJ* 2015, 451). Eerder was er ook al enige terughoudendheid. Zo merken Knigge en Wolswijk op dat op basis van het standaardarrest van 2 december 2014 (*NJ* 2015, 390, m.nt. P.A.M. Mevis, *NbSr*

Geannoteerd 2015/24, m.nt. J.S. Nan) en *NbSr Geannoteerd* 2015/100, niet gezegd is dat de eisen die gesteld worden aan de samenwerking die vereist is voor artikel 141 Sr dezelfde zijn als voor medeplegen (G. Knigge & H.D. Wolswijk, *Het materiële strafrecht* (Ons strafrecht, deel 1), Deventer: Wolters Kluwer 2015, p. 275. Die aarzeling lijkt terecht.

3. Maar het is niet verwonderlijk dat Advocaat-Generaal Harteveltdt in zijn conclusie voor de onderhavige zaak op basis van het standaardarrest *NbSr*

Geannoteerd 2015/24 en *NbSr* 2015/100, stelt dat de eisen voor de medepleger op één lijn moeten worden gesteld met die voor de openlijke geweldpleger (ECLI:NL:PHR:2015:2056). Volgens hem moest in casu sprake zijn van een nauwe en bewuste samenwerking, of het medeplegen nu wel of geen bestanddeel is. Bij de beoordeling van de zaak haalt de Hoge Raad echter eerst HR 11 november 2003, *NbSr* 2003/430, aan om te overwegen dat van het in vereniging plegen van geweld sprake is "indien de betrokkene een voldoende significante of wezenlijke bijdrage levert aan het geweld, zij het dat deze bijdrage zelf niet van gewelddadige aard behoeft te zijn". Dat is de maatstaf die, mede op basis van de wetsgeschiedenis, van oudsher specifiek voor artikel 141 Sr

al moest worden aangelegd. De Hoge Raad overweegt vervolgens dat "de rechter zal moeten beoordelen of de door de verdachte geleverde – intellectuele en/of materiële – bijdrage aan het delict van voldoende gewicht is", waarbij hij verwijst naar *NbSr* 2015/100. De Hoge Raad geeft, anders dan Advocaat-Generaal Harteveltdt, niet aan of het hof mogelijkwijs de verkeerde maatstaf heeft gebruikt. De motiveringsklacht over de ontoereikende motivering van de bewezenverklaring wordt vervolgens verworpen, nu het hof had vastgesteld "dat de verdachte het adres heeft gegeven, dat hij samen met vijf anderen naar die woning is gereden, dat hij tweemaal op de deur van de woning heeft geklopt, de naam van de bewoner heeft geroepen en de groep getalsmatig heeft versterkt". Dat is voor de Hoge Raad voldoende. Het hof heeft kunnen komen tot een bijdrage van voldoende gewicht aan het openlijk in vereniging plegen van geweld.

4. Meer kan aan het arrest, dat met slechts drie raadsheren is geweest, niet worden ontleend. De Hoge Raad heeft zich immers niet expliciet uitgelaten over de vraag of het hof wel van de juiste maatstaf over 'in vereniging geweld plegen' was uitgegaan, zoals Harteveltdt dus in zijn conclusie oppert. Verwonderlijk is dat niet, omdat het hof geen specifiek criterium had genoemd. Het was simpelweg tot het eindoordeel gekomen dat de verdachte en zijn mededaders in de gegeven situatie door te schieten op de woningen 'openlijk in vereniging geweld' hadden gepleegd tegen bepaalde personen. Daarnaast kan uit het gepubliceerde arrest worden opgemaakt dat in cassatie op dit punt alleen een motiveringsklacht was opgeworpen. Ten aanzien van die klacht zag Harteveltdt de motivering van de bewezenverklaring voor de openlijke geweldpleging mede in het licht van de door het hof gegeven vrijspraak voor het medeplegen van de poging doodslag onder feit 1. Hij kwam tot het oordeel dat het hof kennelijk geen significante of wezenlijke bijdrage van de verdachte aan het gepleegde geweld had gezien en meende dat 'de drempel van het medeplegen niet adequaat gepasseerd' werd. Maar de Hoge Raad heeft de motivering aangaande feit 1, primair niet zichtbaar meegenomen in zijn oordeel. Dat kan ook niet, omdat die vrijspraak en de gegeven motivering in cassatie niet aan

het oordeel van de Hoge Raad waren onderworpen (zie immers HR 29 september 2009, *NJ* 2010, 117, m.nt. N. Keijzer en HR 16 februari 2010, *NJ* 2010, 121).

5. Wat in ieder geval gezegd kan worden is dat de overkoepelende maatstaf voor medeplegen de nauwe en bewuste samenwerking is. Voor artikel 141 Sr geldt in dat verband gewoon de eis van een voldoende significante of wezenlijke bijdrage. Tot zover (toch) niets nieuws onder de zon. In beide gevallen moet de feitenrechter vervolgens beoordelen of de verdachte een (intellectuele en/of materiële) bijdrage aan het delict van voldoende gewicht heeft geleverd. En dan komt het aan op het specifieke delict dat wordt medegepleegd of de situatie waarin openlijk in vereniging geweld wordt gepleegd. De casuïstiek speelt als altijd een belangrijke rol (vergelijk Mevis in zijn noot onder *NJ* 2015, 451). Een bijdrage van voldoende gewicht aan het plegen van geweld om van 'in vereniging' te kunnen spreken, lijkt in dat opzicht nog steeds eerder aan de orde te kunnen zijn dan een bijdrage van voldoende gewicht aan een delict om tot medeplegen te kunnen komen; de eis die wordt gesteld aan de mate van samenwerking ligt bij artikel 141 Sr volgens mij nog altijd iets lager. Maar ik merk nogmaals op dat voor mij moeilijk voorstelbaar is dat men een (intellectuele) bijdrage van voldoende gewicht aan openlijke geweldpleging kan leveren *zonder* ter plaatse aanwezig te zijn. Voor medeplegen behoort dat sinds jaar en dag tot de mogelijkheden.

J.S. Nan
